

Shevchuk N. V.

Lviv State Academy of Finance

CURRENT STATUS OF FINANCIAL SUPPORT PENSION SYSTEM IN UKRAINE IN RESTRUCTURING

Summary

The article described the major changes taking place in the pension system of Ukraine in the period of reform. In the article was researched the pension administration in Ukraine, was defined the way of improvement pension administration in Ukraine.

Key words: pension system, the Pension Fund of Ukraine, revenue, expenditure, deficit, pension administration, pension reform, solidary pension scheme, mandatory funded pension insurance, social contributions.

УДК 334.012.64

Ярема Б. П.

Остафій М. М.

Львівська державна фінансова академія

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА ПІДПРИЄМНИЦТВА В КОНТЕКСТІ ОЦІНКИ ДЖЕРЕЛ ФІНАНСУВАННЯ

У статті досліджуються джерела фінансування підприємництва, проводиться оцінка регіональних програм підтримки підприємництва та висвітлюються основні проблеми, що негативно впливають на розвиток підприємництва в нових економічних умовах.

Ключові слова: державна підтримка, підприємництво, бізнес, економіка, джерела фінансування, фінансові ресурси, регіональні програми, фінансово-кредитна політика.

Постановка проблеми. Вільне, високоефективне підприємство, в першу чергу малий і середній бізнес, можуть реально функціонувати лише за належної державної підтримки. У сучасних умовах економічного розвитку держава повинна виступати партнером у роботі з підприємницьким сектором, а не контролюючим органом. Особливу увагу потрібно зосередити на фінансовій підтримці розвитку підприємництва, пошуку альтернативних джерел фінансування різних галузей в інноваційній інтерпретації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання державної підтримки підприємництва є досить актуальним, йому належить низка публікацій українських та зарубіжних вчених П. Рубе, З. Варналія, Л. Воротиної, С. Реверчука, О. Кузьмелі та інші. В роботах цих вчених розкриті окремі аспекти діяльності підприємництва, а також вплив його на економічну систему, накопичений значний теоретичний і практичний досвід.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Наявні публікації містять загальну проблематику розвитку підприємництва в Україні, на сучасному етапі маловивченою є проблема проведення якісної державної політики підприємництва у сфері фінансування, пошуку надійних джерел для забезпечення державних програм розвитку фінансовими ресурсами в умовах невизначеності та економічної нестабільності.

Метою статті є оцінка стану фінансового забезпечення державної політики в галузі підтримки малого підприємництва та сучасних джерел фінансування бізнесу, дослідження теоретичних характеристик фінансового забезпечення підприємництва як основи для якісного практичного застосування.

Виклад основного матеріалу. Світова фінансово-економічна криза негативно вплинула на економіку України, а це, у свою чергу, негативно позначилось на функціонуванні та розвитку підприємництва.

Вчений-економіст П. Рубе виділяє чотири групи чинників впливу зовнішнього середовища на розвиток підприємництва: стан економіки та ринкової кон'юнктури; наявність відповідної інфраструктури; політика держави щодо розвитку підприємництва та соціального середовища [12].

Наявність вад ринкового саморегулювання обумовлює необхідність державного регулювання економіки в цілому та підприємництва зокрема. Міра державного «втручання» в економіку в різних країнах неоднакова. Вона залежить від багатьох факторів: історичних, політичних, ідеологічних тощо. Отже, є всі підстави стверджувати, що сучасна економіка – це змішана економіка, яка функціонує на основі поєднання механізмів ринкового саморегулювання та державного регулювання [13].

В Україні відносини пов'язані з розвитком малого і середнього підприємництва базуються на Конституції України і регулюються Господарським, Цивільним та Податковим кодексами України, Законом України «Про розвиток та державну підтримку малого та середнього підприємництва в Україні» та іншими законодавчими актами, а також міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України [14]. Відповідно до Указу Президента України «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади» створено Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, на яке покладено функції у сфері реалізації державної регуляторної політики, державної політики з питань розвитку підприємництва, регулювання цінової політики.

Експерти зазначають, що 80% керівників найбільших світових компаній вважають державне регулювання призводить до зростання витрат, а 52% повідомили, що регулювання призвело до труднощів з підбором кваліфікованих кадрів. Ще 40% вважають, що регулювання заважає їх зусиллям в

пошуку нових можливостей на ринку або у впровадженні інновацій. Що стосується позитивних аспектів регулювання, більше половини керівників визнають заслугу регуляторів у поліпшенні обслуговування та підвищенні стандартів якості [17].

Використовуючи світовий досвід ведення бізнесу, на першому етапі розвитку спостерігаємо такі негативні фактори, як відсутність матеріальної бази та практичного досвіду для проведення якісної підприємницької діяльності [11]. Джерела фінансування на цьому етапі використовуються наступні:

- власні фінансові ресурси;
- грантове фінансування;
- ринок приватних запозичень.

Основною проблемою, що перешкоджає розвитку бізнесу, залишається фінансування. Фінансовий характер проблем можна розподілити: на фіскальні, які пов'язані з податковим навантаженням, та фінансово-кредитні – із залученням зовнішніх фінансових ресурсів для розвитку. Порівняльну інформацію про основні джерела фінансування розвитку підприємництва розглянемо в табл. 1.

Таблиця 1

Джерела фінансування розвитку бізнесу в Україні та їх характеристика [10]

№ п/п	Назва джерела	Вартість	Термін	Вимоги до отримання/доступність
1.	Самофінансування	-	-	Залежно від фінансового результату та суми відрахувань до амортизаційного фонду.
2.	Фінансово-кредитний ринок	Відносно висока	До 3 – ох років	Вимоги високі, формалізовані. Доступність залежить від наявності ліквідного забезпечення та наявності власних фінансових ресурсів.
3.	Державне фінансування	-	До року	Вимоги високо формалізовані, доступність джерела обмежена через малу кількість грантів.
4.	Ресурси міжнародних фондів та організацій	Відносно низька	Рік – два	Вимоги високо формалізовані, робота обмежена сферами роботи фондів та організацій.
5.	Фондовий ринок	Помірна	Без обмежень для акцій, рік – два для облігацій	Процедура емісії цінних паперів тривала та дорога.
6.	Ринок приватних запозичень	Висока	До року	Доступність обмежена розміром ресурсів позичальника.

У сучасних умовах першоджерелом фінансування являється самофінансування. За рахунок власних коштів фінансується до 65% витрат на інвестиції, але, використовуючи лише його, неможливо досягти високих темпів розвитку.

Доволі актуальним виглядає залучення фінансових ресурсів для розвитку підприємництва на фінансово-кредитному ринку. Інфраструктура фінансово-кредитного ринку недостатньо удосконалена: фактично відсутні такі інвестиційні інвестори, як венчурні фонди та інвестиційні компанії, погано функціонують компанії з управління активами. Таким чином, реальним джерелом залучення коштів залишається банківська система. Проблемами при отриманні банківських позик є вимоги до забезпечення та високі ставки на позики, що зумовлюються зростанням інфляції та високим рівнем ризиків.

Негативним фактором залишається те, що на сьогодні банки не виступають надійними партнерами для ведення бізнесу, оскільки умови надання фінансових ресурсів для ведення бізнесу є не вигідними для підприємців. Недостатня фінансова база підприємця-початківця, нестабільність ринку та економіки не може гарантувати повернення кредитних ресурсів наданих банком.

Державне регулювання економікою здійснюється безпосередньо через соціально-економічне прогнозування, розробку державних програм, визначення пріоритетних напрямів і галузей розвитку народного господарства, через формування інвестиційної, податкової та кредитної політики.

Державна підтримка підприємництва здійснюється в рамках впровадження національної, регіональних і місцевих програм.

Національну програму сприяння розвитку малого підприємництва в Україні було реалізовано відповідно до її основних напрямів. Серед яких удосконалення:

- нормативно-правової бази;
- регуляторної політики;
- фінансово-кредитної політики;
- інвестиційної політики;
- удосконалення інфраструктури;
- впровадження регіональної політики.

Наприклад, на Львівщині вступив в дію Національний проект «Індустріальні парки України», відповідно до якого заплановано будівництво 10 індустріальних парків із сучасною інженерною та сервісною інфраструктурою.

Відповідно до Національної програми реалізація пріоритетних напрямків відбувається на основі різноманітних проектів та бюджетних програм, які здійснюють фінансування у різних галузях малого і середнього підприємництва. Так, відповідно до бюджетної програми «Надання кредитів фермерському господарствам» Законом України «Про державний бюджет України» було передбачено видатки в обсязі 27, 9 млн. грн. (табл. 2) [18].

Таблиця 2

Фінансова підтримка суб'єктів підприємництва на регіональному рівні у 2013 році, тис. грн.

Регіон	Фінансова допомога
Чернівецька область	940,0
Одеська область	1250,0
Житомирська область	розпочато роботу Інвестиційного фонду «Полісся»
Івано-Франківська область	1025,1

Джерело: складено автором на основі даних [18]

Отже, фінансова підтримка суб'єктів підприємництва на регіональному рівні була здійснена у Чернівецькій, Одеській, Житомирській та Івано-Франківській областях. Чернівецька область у 2013 році отримала підтримку від Інвестиційного Фонду «Буковина» у формі 4 кредитів, загальною сумою 940 тис. грн. терміном на три роки

під 12% річних. У Одеській області на основі конкурсного відбору 2 переможці сфери малого і середнього бізнесу отримали 1250,0 тис. грн. поворотної допомоги. Івано-Франківська область була підтримана 9 інвестиційними проектами на суму 1025,1 тис. грн.

Національна програма сприяння розвитку малого підприємництва в Україні відповідно до результатів аналізу Держпідприємництва потребує удосконалення механізму державної підтримки у цьому напрямку.

На нашу думку, основний акцент повинен бути спрямований на пошук фінансових ресурсів та розширення діапазону фінансової підтримки на усі регіони України. Оскільки кожний регіон України має сформовану індивідуальну інвестиційну привабливість та потенціал, відповідно до цього можна у кожному регіоні надавати перевагу тим сферам які є перспективними.

Фінансування регіональних та місцевих програм розвитку малого і середнього підприємництва у 2013 році були затверджені в обласних бюджетах у: м. Київ – 30,0 млн. грн., АР Крим – 4,45 млн. грн., Одеській обл. – 3,85 млн. грн., Чернігівській обл. – 2,45 млн. грн., Сумській обл. – 2,3 млн. грн., Кіровоградській та Івано-Франківській обл. – по 1,5 млн. грн. Найменший обсяг коштів було спрямовано у Дніпропетровській області – 84,4 тис. грн., м. Севастополь – 115,0 тис. грн., Херсонській області – 150,0 тис. грн. та Рівненській області – 160,0 тис. грн. Не були затверджені фінансові кошти на реалізацію передбачених заходів у Київській, Луганській, Полтавській, Тернопільській областях.

Обсяги фактичного фінансування заходів регіональних програм підтримки малого підприємництва в регіонах на передбачені цілі лишається незадовільним.

Для економіки країни важливу роль у процесі фінансування має відігравати держава. Оцінюючи державне фінансування розвитку бізнесу, можна стверджувати, що цей етап державної підтримки потребує значного удосконалення.

У світовій практиці вагомим джерелом для започаткування та розвитку бізнесу є ресурси різноманітних фондів та організацій, що займаються грантовим фінансуванням.

В нових економічних умовах державна політика у сфері розвитку підприємництва здійснюється за сприяння Українського фонду підтримки підприємництва. Кошти цього фонду формуються за рахунок:

- бюджетних коштів;
- добровільних внесків фізичних та юридичних осіб, у тому числі іноземних.

Мікрокредитування суб'єктів малого підприємництва у 2013 році здійснювалось Українським фондом підтримки підприємництва відповідно до бюджетної програми та на основі конкурсу бізнес-планів. Розмір мікрокредитів було передбачено у розмірі 10,3 млн. грн.

Фактично було видано 40 мікрокредитів на загальну суму 9 782 852 грн., у т. ч.:

- 23 мікрокредити фізичним особам-підприємцям – на суму 5 662 852 грн.;
- 17 мікрокредитів юридичним особам – на суму 4 120 000 грн.

Основними напрямками діяльності суб'єктів малого підприємництва, що отримали мікрокредити, є: виробництво, переробка і збут виробленої

продукції (вирощування, переробка та реалізація сільськогосподарської продукції, харчової продукції, будівельних матеріалів, одягу); придбання техніки та обладнання для виробництва; впровадження новітніх технологій; будівництво і реконструкція виробничих приміщень [18].

Основними задачами Фонду є фінансове забезпечення державної політики в галузі підтримки малого підприємництва і створення ефективно діючого фінансового механізму для реалізації державної програми, участь у фінансуванні регіональних програм, а також проектів і заходів, направлених на підтримку і розвиток малого підприємства.

Можливість отримати дешеві інвестиційні ресурси надає фонд «Україна-Хабітат» в рамках проекту «Підтримка малого і середнього бізнесу в Україні». Фінансові ресурси можна отримати під 1-5% в рік в іноземній валюті на термін від 1 до 5 років: для малих підприємств – в розмірі від 100 до 250 тис. дол. США, для середніх підприємств – від 250 тис. амер. дол. до 2 млн. амер. дол [16]. Підприємці мають можливість самостійно розробляти й реалізовувати інвестиційні проекти у відповідності до стандартних процедур Європейського банку реконструкції і розвитку. За сприяння фонду сьогодні фінансують більш ніж 100 місцевих програм на суму близько 1 млрд. амер. дол. Це лише один із прикладів фінансової підтримки малого і середнього бізнесу міжнародними фондами та організаціями. Така форма фінансування є актуальною, оскільки фонди та організації надають «живі» кошти, які можна застосувати в реальному часі на вигідних умовах. Такий підхід дає змогу розвиватись підприємцям в різних інноваційних напрямках що відповідають їх діяльності, реалізовувати свої ідеї та проекти.

Однією з основних проблем розвитку системи фондів підтримки підприємництва є недосконалість механізму формування заходів щодо Національної програми. Економічні умови які склалися сьогодні, не дають змоги з практично затверджених Національних програм отримати реального фінансування на їх виконання.

Висновки і пропозиції. Сучасний стан джерел фінансування підприємництва в Україні не дає змоги активно розвиватись бізнесу та отримувати від діяльності максимальні прибутки. На сучасному етапі Державна підтримка розвитку підприємництва стримується макроекономічними умовами, оскільки діяльність суб'єктів підприємництва залежить від дій державних органів виконавчої влади. Завдання держави полягає у створенні сприятливих економічних умов для розвитку підприємницької діяльності. Основними негативними факторами що перешкоджають цьому є недосконалість фінансового механізму та цілеспрямованої державної політики у цій сфері.

Спеціальні заходи державної підтримки підприємництва забезпечать створення сучасного, інтегрованого у світове виробництво підприємство, що стане фактором підвищення конкурентоспроможності економіки і забезпечення входу України в коло економічно розвинутих країн світу.

Розвиток підприємництва має стати для України одним із основних засобів подолання економічної депресії та відновлення зростання на засадах якісної модернізації економіки.

Список літератури:

1. Базилевич В.Д. Історія економічних учень : підруч. / В.Д. Базилевич [за ред. В. Д. Базилевича]. – К. : Знання, 2004.
2. Бутинця Ф.Ф. Основи бізнесу : навч. посіб. / Ф.Ф. Бутинця, К.В. Романчук // – 2-ге вид., доп. і перероб. – Житомир : ПП «Рута», 2006. – 364 с.
3. Варналій З.С. Державна регіональна політика України: особливості та стратегічні пріоритети : монографія / З.С. Варналій, В.С. Воротін, В.С. Куйбіда [за ред. З.С. Варналія] – К. : НІСД, 2007. – С. 220.
4. Воротіна Л.І. Малий бізнес та підприємництво : навч. посібник / Л.І. Воротіна. – К. : Європейський університет, 2004. – 310 с.
5. Галан Н.І. Державна підтримка малого та середнього бізнесу. Досвід розвинених країн : монографія / Н. І. Галан. – Д. : Вид-во Дніпропетров. нац. у-ту, 2007.
6. Загородній А.Г. Фінансово-економічний словник / А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк. – К. : Знання, 2007. – 1072 с.
7. Козак Ю.Г. Світова економіка : навч. посіб. / Ю.Г. Козак, В.В. Ковалевський, Н.С. Логвінової. – К. : ЦУЛ – 2010. – 328 с.
8. Майкл Портер. Конкуренція / М. Портер // Пер. с англ. – М. : Издательский дом «Вильямс», 2006. – 432 с.
9. Мочерний С.В. Економічна енциклопедія: у 3 т. / С.В. Мочерний. – К.: ВЦ «Академія», 2001, 2002.
10. Рибалкін В.О. Основи економічної теорії : навч. посіб. / В.О. Рибалкін, М.О. Хмелевський, Т.І. Біленко. – К. : В.Ц. «Академія», 2002.
11. Філіпенко А.С. Світова економіка : підручник / А.С. Філіпенко, О.І.Рогач, О.І. Шнирков. – К. : Либідь, 2000. – 582 с.
12. Черда М. І. Підприємництво: теоретичні основи / М. І. Черда – Запоріжжя, 2004. – 208 с.
13. Чистов С. М. Державне регулювання економіки : навч. посібник / С. М. Чистов, А. С. Никифоров, Т. Ф. Куценко та ін. – К. : КНЕУ, 2000. – 316 с.
14. Закон України від 22.03.2012 № 4618-VI «Про розвиток та державну підтримку малого та середнього підприємництва в Україні» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
15. Аналітична записка. Малий і середній бізнес у пошуках місця в стратегії економічного розвитку в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.niss.gov.ua.
16. Український фонд підтримки та розвитку підприємства [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ufpp.gov.ua>.
17. Аналітичні дані консалтингової компанії PwC Україна [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.pwc.com.
18. Інформаційна довідка про стан виконання плану заходів Національної програми сприяння розвитку малого підприємництва в Україні за 2013 рік. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dkrp.gov.ua>.

Ярема Б. П.**Остафий М. М.**

Львовская государственная финансовая академия

**ГОСУДАРСТВЕННАЯ ПОДДЕРЖКА ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА
В КОНТЕКСТЕ ОЦЕНКИ ИСТОЧНИКОВ ФИНАНСИРОВАНИЯ****Резюме**

В статье исследуются источники финансирования предпринимательства, проводится оценка региональных программ поддержки предпринимательства и освещают основные проблемы, которые негативно влияют на развитие предпринимательства в новых экономических условиях.

Ключевые слова: государственная поддержка, предпринимательство, бизнес, экономика, источники финансирования, финансовые ресурсы, региональные программы, финансово-кредитная политика.

Yarema B. P.**Ostafiy M. M.**

Lviv State Academy of Finance

**STATE SUPPORT OF ENTREPRENEURSHIP IN THE CONTEXT
OF THE EVALUATION OF SOURCES OF FUNDING****Summary**

The article examines the impact of government regulation on business development and economic policy of Ukraine. Regional programs of enterprise support are analysed. The current state of business and the main problems that affect its development are revealed.

Key words: government regulation, enterprise, business, economics, sourcings, financial resources, regional programs, financial and credit policy.